

Portréfotó - Pulszky Ferenc (1814-1897), a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója 1869-1894 között

Adattár - Fényképgyűjtemény

Leltári szám:	FLT 6927
Készítés ideje:	1890 KÖRÜL
Készítés helye:	Budapest
Anyag:	fotópapír
Technika:	fekete-fehér fotó
Méret:	magasság: 32 cm szélesség: 25 cm

Pulszky Ferenc a 19. századi magyar muzeológia és régiségtan egyik legkiemelkedőbb alakja volt. Tanulmányait Eperjesen és Miskolcon végezte, majd a pesti egyetemen szerzett jogi diplomát 1835-ben.

Pályája alakulására nagy hatással volt nagybátyja, a neves műgyűjtő Fejérváry Gábor (1780–1851), akit több külföldi útjára is elkísért, s ennek révén megismerhette Európa legjelentősebb műgyűjteményeit és a korabeli művészeti-tudományos élet vezető tagjait is. 1841-ben *A régi műemlékek befolyásáról az új művészetre* címmel tartotta akadémiai székfoglalóját. 1851-ben megörökölte nagybátyja értékes műgyűjteményét, amelyet 1868-ban kiállított az Akadémián, s egy kisebb részét az MTA-nak adományozta, a többit árverésre bocsátotta Párizsban.

1848-ban az első felelős magyar kormányban pénzügyi államtitkár volt. 1849-ben Londonba emigrált, majd 1866-ban tért vissza Magyarországra. 1869 és 1894 között a Nemzeti Múzeum igazgatója volt, amelyet európai színvonalú tudományos intézménnyé fejlesztett. Tevékenyen részt vett az Esterházy-képtár és több más műgyűjtemény állami megvásárlásának előkészítésében, s ezzel szoros összefüggésben az Iparművészeti Múzeum és a Szépművészeti Múzeum jogelődje, az Országos Képtár megalapításában.

Radisics Jenő így méltatta Pulszky Ferenc szerepét az Iparművészeti Múzeum megalapításában a múzeum 1885-ben megjelent *Képes kalauzában*: ... meg lőn vetve az új múzeum alapja az 1872-diki országgyűlés által, amikor "egy felállítandó iparmúzeum hasznosságát és szükségét, annak jótékony hatását és befolyását az ipar fejlesztésére" elismerve, 50.000 forintot szavazott meg. Felemlítjük itt, hogy ez Pulszky Ferencz kizárólagos érdeme, miután a nevezett az ő felszólalására, a pénzügyi bizottság javaslata ellenére szavaztatott meg. Rendelkezés végett a 100-as bizottságnak adatott át. Az összeg célja a modern ipar kiválóbb termékeinek beszerzése volt, különös tekintettel a bécsi világkiállításra.

(Az Iparművészeti Múzeum létrehozását már 1869-ben kezdeményezte Rómer Flóris az *Archaeologiai Értesítő*ben megjelent *Egy két szó műiparunk izlési irányáról* című írásában - ld. [itt](#), p. 28.)

Pulszky Ferenc a Nemzeti Múzeum igazgatójaként 1877-ben engedélyezte az európai iparművészeti tárgyak egy jelentős csoportjának átadását a Nemzeti Múzeum Régiségtárából az 1872-ben létrejött Iparművészeti Múzeumba, s ezzel megalapozta az intézmény törzsgyűjteményét. (Az Iparművészeti Múzeum első őre Pulszky Ferenc fia, Pulszky Károly volt, aki 1884-től Országos Képtár igazgatója lett.) A gyűjtemény gyarapításának kezdettől fogva célja volt, hogy az európai mellett a keleti kultúrkör alkotásait is gyűjtsék, ezért a Nemzeti Múzeum ún. népismei gyűjteményéből átvételre kerültek azok a főként kínai és japán egzotikus tárgyak is, amelyeket Xántus János gyűjtött 1869-70-es kelet-ázsiai útja során.

A tárgyak átadásának elsődleges szempontja az volt, hogy az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiben tanulmányozni lehessen a különféle anyagokat és technikákat, az egyes művességeket, azaz - Gottfried Semper elveivel összhangban - olyan mintakollekciót hozzanak létre, amely követendő példaként szolgálhat a kor iparosai számára, ily módon ösztönözve a hazai kézművesség, a nemzeti műipar fejlődését, illetve a közönség ízlésének pallérozását.

Pulszky Ferenc a *Vasárnapi Ujság* 1875. augusztus 1-i számában megjelent írásában fejtette ki a Nemzeti Múzeum gyűjteményeinek átszervezésével és az Iparművészeti Múzeum felállításával kapcsolatos gondolatait:

A nemzetközi nagy ipartárlatok Londonban, Parisban és Bécsben, melyek szintén Albert herceg kezdeményezéséből keletkeztek, tudvalevőleg hatalmas befolyással voltak az ízlés tisztítására s a műiparnak nemesebb irányban való kifejtésére, s felköltötték a vágyat oly múzeumokat állítani föl, melyekben a műipar... történelmét századról századra időnkig tanulmányozni lehessen. A kormányok átlátták, hogy ily gyűjtemények közgazdasági tekintetben csakúgy, mint közművelődésiben a legnagyobb figyelmet érdemlik, s így alakultak most mindenütt iparmúzeumok. Az iparosok ritkán fogják föl ezeknek célját, sokan középkori észjárással azt hiszik, hogy egy úgynevezett remekmunka, melynek fő érdeme a mechanikai nehézségek legyőzése, s a türelemmunkák, melyeken az ember éveken át fáradozik, fő helyet igényelhetnek az iparmúzeumokban, még ha alakjukban a célszerűség, műízlés és szépség hiányzik is (...) Mások ismét gépmintákat keresnek az iparmúzeumokban, munkamegtakarító szerszámokat, a legújabb találmányok raktárát s ismertetését. Senki sem tagadhatja az ily gyűjtemények nagy hasznát, minő például az, mely Washingtonban a Patent Officeban halmoztatott össze, csak hogy az nem iparmúzeum. Az újabb időben keletkezett iparmúzeumok mind a South Kensingtoni mintájára alakultak, közhaszonra nézve legelső a kontinentálisok közt a bécsi Österreichische Museum für Industrie und Kunst, mely gyűjteményei, felolvasásai, kiadásai, kézikönyvei s a hozzákapcsolt iparrajz-tanoda által az osztrák ipar nemesítésére s kiterjedésére oly jótékonyan hatott. (...)

Ha most áttérünk a magyar Nemzeti Múzeumra, s a hazánkban jelenleg eredő vidéki múzeumokra, meglepéssel tapasztalhatjuk, hogy az eddig elért eredmények a legszebb reményekre jogosítanak föl, sok történet az utolsó években, de többnek kell még történnie, ha akarjuk, hogy a múzeum céljának megfeleljen, s mint közművelődési intézet nemzeti életünkre befolyással legyen. (...)

A képtár újra rendezendő, úgy hogy a régi képek az országos Eszterházy-képtárba tétessenek át, s az újkoriak onnét a múzeumba szállítassanak, a kézrajzok s rézmetszetek a közönség érelmébe hozandók s egy photographiai képgyűjtemény alakítandó, nem is említve azon nevezetes szerepet, mely az iparmúzeumnak s rajztanodának az ízlés nemesítésére fel van tartva. Szóval szükséges, hogy azon gyűjtemények, melyek most a Múzeum épületében fel vannak halmozva, ne maradjanak holt kincsül, hanem úgy, mint az arany s ezüst rudak, melyek a bank pincéiben letéve mégis a pénzforgalom alapjául szolgálnak, ez is leírások, másolások, felolvasások és kiadások által új életre ébresztessék s termékenyítessék. Ez a legközelebbi évek feladata.

Irodalom

- Szilágyi János György: Pulszky Ferenc (1814-1897). Ulixes Pannoniában. *Emberk és nem frakkok. A magyar művészettörténet-írás nagy alakjai. Enigma XIII*, 47. (2006). 2006. - 91-110.
- Szerk.: Marosi Ernő: Pulszky Ferenc és az iparművészeti mozgalmak. *Pulszky Ferenc emlékére*. Budapest, 1987. - 70-74. (Dr. Horváth Hilda)

